

KÜRESELLEŞMENİN YIKICI ETKİLERİNE KARŞI MEDENİYET DÜŞÜNÇESİ

(Siyaset Bilimi - Uluslararası İlişkiler)

Hatice Beyza SEZGİN*

Aydın DEMİRTAŞ (Danışman Öğretmen)**

İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi

Özet

Batı Avrupa'nın coğrafi keşifler, bilimsel devrimler, sanayi devrimi gibi süreçlerin sonunda ulaştığı yayılcı güç karşısında Batılı olmayan toplumlar bir varoluş mücadelesi içerisine girmişlerdi. Bu süreçte Batı kendisinin en güçlü ve artık rakibi olmayan bir medeniyet olduğuna dair bir algı yarattı ve diğer medeniyetlerin de kendisi gibi olmak dışında seçeneği olmadığını dikte etti. Batının o dönemdeki yayılcılığıyla şimdi içinde yaşadığımız ve adına küreselleşme denilen süreç arasında şüphesiz devamlılık ilişkisi vardır. İletişim ve ulaşım imkânlarının son derece gelişmesiyle belirginleşen küreselleşme sürecinde Batıda üretilen tüketim odaklı hayat tarzı dünyanın her köşesine çok daha etkili bir şekilde yayılmaya başladı. Bu yayılma, küreselleşmenin baskıcı tavrı ve aynılaştırıcı işleviyle birlikte olumsuz bir çerçevede seyretmektedir. Soğuk Savaş sonrası pazarın genişlemesi, kısaca uzaklık ve yakınlık kavramlarının etkisiz kalması uluslararası ilişkilere farklı bir boyut kazandırdı. İletişim devrimi daha yoğun, hızlı ve mekan tanımayan ilişkileri beraberinde getirdi. Küresel dalga karşısında Batı dışı toplumlar hatta batılı toplumlar da ciddi bir kültürel tahribata maruz kaldılar. Henüz küreselleşme söyleminin dahi olmadığı yıllarda Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisi kavramını merkeze alan eleştirel yaklaşımına göre kültür de kitlesel olarak üretilip tüketilen bir meta haline gelmiştir. Bu tahribat tüm toplumlarda kültürel yozlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Batılı olmayan toplumları âni değişimlerle kendi içlerinde bir benlik bunalımına ve çıkmaza sürükleyen küreselleşme süreci, egemen gücün nüfuzunu artırma konusunda başarılı olmaktadır.

Hâkim Batı düşüncesi kendini merkeze koyarak, kendi dışındaki her şeyi tanımlanmayı bekleyen pasif nesnelere olarak görmektedir. Bu eurosantrik bakış özgün ve otantik olanın kaybolmasına sebep olmaktadır, çünkü kendisinde benzerini bulamadığı

* hb_sezgin@hotmail.com

**aydemirtas@gmail.com

farklılıkları yok saymakta veya bir defo gibi görmektedir. Aynı tavır küreselleşme sürecinde de devam etmektedir. İslâm düşüncesi bu olumsuz şartlara rağmen derin birikimi ve erdemi merkeze alan yapısıyla dünyanın hakça yaşanabilir bir yer olmasına önemli katkı sağlayabilir. Batı'nın her şeyi tüketen sınırsız ve pusulasız ilerleme anlayışına karşılık, İslâm düşüncesi öze dönüşle kendini yenileme potansiyeline sahiptir. Gerçekleştirilecek olan öze dönüş, kapalı bir toplum modeli ile sağlanamaz. Ahmet Davutoğlu'nun belirttiği gibi küresel dalgaya karşı içe kapanma bu dalganın bizi yutmasını kolaylaştırır. Yapılması gereken bu dalgayla mücadele ettikçe güçlenen dinamik yapıyı öz kaynaklara ve değerlere dönerek inşa etmektir. Bu başarılabılırsa küreselleşme süreci avantaja dahi dönüştürülebilir. Küresel dalganın tahripkârlığı karşısında milli manevi değerlere daha sıkı sarılarak medeniyetin ihyası, eğitim faaliyetlerinin bunlar üzerinden yürütülmesi ve medeniyet bilincinin yerleştirilmesi gerekmektedir. Küreselleşmenin tahribatını en aza indirmekte bu şekilde başarılı olabilecek ve zengin birikimimiz vasıtasıyla kendimiz olarak ayakta kalmayı başaracak, küreselleşmenin bayraktarlığını yapan Batılı ülkelere de medeniyetin hakiki manasını hatırlatabileceğiz. Medeniyetimiz derken İslâm inancı ile yoğrulmuş Osmanlı geçmişimiz, Türk Kültürü ile Anadolu ve yakın çevresi üzerinde yaşamış ve yaşayagelen kültürleri içeren zengin bir birikimden bahsediyoruz.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Geleneksel Toplum, Kültürel Tahribat, Medeniyet, İslâm Medeniyeti, Değerlerin Muhafazası, Yozlaşma, Oryantalizm

Batı Düşüncesinin Temel Dinamikleri ve Küreselleşme

Küreselleşme, Batı'nın son yüzyılda geliştirdiği en vurucu ve etkili söylemlerdendir. Kültürel, ekonomik ve siyasal alanda standartlaşmayı, uluslararası ilişkilerde birçok değişimi beraberinde getirmiştir. Batı menşeli bir kavram olarak ortaya çıkan küreselleşmenin diğer toplumlara etkileri ise oldukça sarsıcıdır. Küreselleşme söylemi bir yönüyle, büyük şirketlerin sınırlara takılmadan istediği gibi dolaştığı ve tüm dünyanın standart bir kültürün tüketicisi haline getirildiği dünya özleminin ifadesi olarak da kabul edilebilir.

Bu çalışmada Batı felsefesinin oluşum zemininden kısaca bahsedilerek, küreselleşmenin olumsuz sonuçları, Batı dışı toplumların bu süreçte karşılaştıkları temel problemler ve çözüm önerisi yerine geçebilecek saptamalara yer verilecektir.

Dünyayı ve kendini, kendi aklına dayanarak kurmayı arzulayan (Erkızan, 2002; 64) düşünsel yapı her şeyin zeminini kendinden olanla bağdaştırarak sıfırdan bir gelişim grafiği oluşturur. Bu düşünceye göre dinamik ve aktif olan Batı'nın kendisidir. Geri kalan her şey pasif ve şekillendirilmeyi bekleyen edilgen unsurlardır. “Batı'nın başkalarını bilmesi,

yönetmesi ve denetlemesiyle önemli bir özellik daha ortaya çıkmaktadır. Bu özellik; siyasi ekonomik ve kültürel bir birlik olarak Batı'yı ve Batılı özneyi hakim bir evrensel norm ve merkez olarak kurmalarınıdır.”(Köse ve Küçük, 2015; 14) Oryantalist söylem ve egzotik bakış da bu çerçevede gelişen tanımlardır. “Bu bağlamda Batının Doğu algısı, yalnızca bir başka medeniyet hakkında oluşturduğu gerçek ya da hayali imgeler bütünü ifade etmenin ötesinde, aynı zamanda Batı'nın nasıl bir “ben” tasavvuruna ve ben bilincine sahip olduğunu da göstermektedir.(Köse ve Küçük, 2015; 3)

Dünyayı kendinden yola çıkararak kurmak geniş bir özgürlük alanı sağlar. Her yeni tanım, öznenin varlığını sağlamlaştırır. Batı düşüncesinin üstünlüğünü ve meşruiyetini kabul ettirebilmesi de bu şekilde mümkün olmuştur. Oryantalist düşüncenin temelinde olan tek şey; Doğulu ulusların, Batılılardan farklı nitelikteki bilgi ve zihin yapısının, Batılı bilgi ve zihin yapısına dönüşmesi gerektiğidir. Geçmişlerini ve geçmişleri hakkındaki değerlendirmeleri Batılılardan öğrenen uluslar, geçmişlerinde kayda değer bir tarih ve bilginin olmadığına inanmaktadırlar. Çünkü Batı, dünya yüzeyindeki tek uygarlığın, Batılı uygarlık olduğunu zihinlere kazımıştır. Burada, Doğulu ulusların, Batılılara benzemesi gerektiği imâ edilir. Bir şeye benzemek, kendi olmaktan vazgeçişle mümkündür. Yani kendisi olmamaktır. (Köse ve Küçük, 2015; 14)

Güney Kore, Japonya, Malezya gibi ekonomik kalkınmasını gerçekleştirmiş ülkelerin, küreselleşme içerisinde etkin kimlikler kazandığını düşünmek hataya düşülmesine sebep olur. Zira küreselleşme kavramının yalnızca ekonomik boyuta indirgenemeyecek kadar çok yönlü bir temeli vardır. Batı Uygarlığı, diğer milletlerin sosyo-kültürel yapılarını derinden sarsacak araçları kullanmakta zengin bir deneyime sahiptir.

Batının modern çağların başlangıcından beri süren yayılmacılığı karşısında farklı kültürlerin etkilenme payları ve gösterdikleri tepkiler de birbirinden farklı olmuştur. Küreselleşme karşısında sağlıklı bir tavır geliştirebilmek için iki süreci çok iyi bilmemiz gerekir. Birincisi modernitenin nasıl kurulduğu, ikincisi ise bizim modernleşme maceramızın nasıl başladığı ve nasıl bir seyir izlediğidir. Modernitenin Batı'nın bize anlattığı gibi Rönesans, Reform, hümanizm, bilimsel devrimler gibi gelişmeler kadar coğrafi keşifler, sömürgecilik ve sınırsız kâr hırsının bir ürünü olduğunu artık biliyoruz. Modernite insanlığa başlangıçta vadettiği refah ve mutluluğu getirmedi. XX. Yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşı milyonlarca cana mal oldu. Sömürgeciliğin sebep olduğu acılar hala etkisini devam

ettiriyor. Hümanizmin doğduğu İtalya ve Reformun vatanı Almanya, Mussolini, Hitler gibi cânileri yarattı. Eşitlik ve özgürlük vaatleri ile Batıya alternatif olarak kurulan Sovyetlerde Stalin milyonlarca insanı katletti. Cemil Meriç'in çarpıcı ifadeleriyle; "Avrupa ilâhının yerine beşerîyi, beşerînin yerine maddîyi geçirdiği için yıkılış içindedir." (Meriç, 1993; 309)

Bu çerçevede kendi modernleşme maceramıza da kısaca göz atalım: Mirasçısı olduğumuz Osmanlı sahip olduğu coğrafi konumu, Avrupa medeniyetini kuran kültür mirasının üzerine inşa edilmiş olması, Avrupa ile sürekli bir etkileşim içinde olması gibi özellikleriyle farklı bir yer tutmaktadır. Fetih yönü her zaman batı olan Osmanlı, burayı bir medeniyetten çok fethedilmeyi bekleyen topraklar olarak görüyordu. "Dışarıdan bir korkusunun olmadığı yükselme çağında Osmanlılar Batı'dan kültür alıntıları yaparken çekinmemişler, yararlı gördükleri Avrupa teknolojisini alıp uygulamışlar, başlangıçtan beri başarılarını, güçlerini arttıran yenilikleri benimsemekte tereddüt etmemişlerdir." (İnalcık, 2002; 78)

18. yüzyılın ikinci yarısı bu anlamda bir dönüm noktası olmuştur. Batı'nın ilk kez ciddi anlamda incelenmesine ve takip edilmesine bu dönemde başlanmıştır. Osmanlı'nın sefaretnamelerle öğrenmeye çalıştığı, kendi kültürünün ve gücünün yükselişinin farkında olan bir Batı vardır. Avrupa'ya elçiler gönderilmesiyle farklı bir boyuta taşınan ilişkiler yavaş yavaş Osmanlı'nın seyirci konumunda kalmasıyla devam eder. Dönemin kültür elçiliğini ise Beyoğlu yapmaktadır. Gayrimüslimler aracılığıyla, gelişmeler anında İstanbul'daki bu küçük Avrupa'ya aktarılmaktadır. Pera'da müzik, moda ve sanatsal alandaki yenilikler hayat bulmakta, varlıklı aileler Batılı yaşam tarzını titizlikle takip etmektedir.

"1700'den sonraki ıslahat döneminde, doğrudan doğruya Batı metotları ve nihayet pozitif bilimler bürokrasi eliyle aktarıldı. Fakat askeri savunma ihtiyacı bu aktarmaların ana sebebiydi. Tanzimat döneminden sonra idari usuller ve kanunlar da alınmaya başlandı ve geleneksel değerler sistemiyle ciddi çatışma bu dönemde ortaya çıktı. O zamanlar Yeni Osmanlılar, -Namık Kemal ve Ziya Paşa- Batı'nın teknolojisini alarak modernleşeceğiz fakat onun değer sistemini reddederiz, diyorlardı. Ziya Gökalp, bunu sosyolojik bir sisteme bağlamak istedi. Buna karşı kültür değişiminin, sosyal-kültürel bir bütün olarak gerçekleştiğini ileri sürenler, tam bir modernleşme için belli bir sosyal yapı gelişimini şart görenler, Cumhuriyet döneminde bu kültür politikasını hayata geçirdiler." (İnalcık, 2002; 81)

Görüldüğü üzere başlangıçta Batıya karşı üstün konumda olan ve hiçbir anlamda ona öykünmeyi aklından geçirmeyen Osmanlı, sonraları savaş teknolojisi ve kalifiye eleman ithal etmiş ancak öz değerlerinden, kültüründen hiç şüphe etmemiştir. Fakat Tanzimat'ın ertesinde Batının sadece teknik olarak değil, bir medeniyet ve kültür olarak üstün olduğunu savunan düşünceler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bir anlamda zihinsel teslimiyet ve self-oryantalizm demektir. Cumhuriyet sonrasında ise kültür devşirmeleri had safhadadır. Kendi müziğimizi dahi yasaklama noktasına geldiğimiz bu dönemde âdeta ruhumuzu öldürmezsek hayatta kalamayacağımıza inanmış gibiyizdir. Osmanlı modernleşmesinde görülen din ve değerler hassasiyeti tam bir reddi miras tavrıyla Cumhuriyet modernleşmesinde terk edilmiştir. Seçici tavır bir kenara bırakılmış, Batı'dan gelen her şey ilerlemeye katkı sağlayacağına inanılarak sorgulanmadan kabul edilmiştir. Bunda dönemin etkin adamlarının yetişme tarzı, eğitimleri ve buldukları çevreler de etkili olmuştur. Bu dönemin radikal kopuşları ve Batı hayranlığı maalesef bugün köklerimizden beslenmemizi zorlaştırmakta ve küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklara karşı bizi daha savunmasız yapmaktadır.

Küreselleşme Sürecinin Getirdiği Sorunlar

Küreselleşme, modernitenin sosyal, kültürel, düşünsel ve ekonomik boyutta kendini dünya çapında yeniden kurmasıdır.(Erkızan, 2002; 6) Bundan yola çıkarak, geniş bir alana nüfuz ederek etkinliğini artırma çabası olarak da nitelendirilebilir. “Dünya kapitalist sisteminin merkezini teşkil eden devletler, dünya ticaret ve yatırım düzenini şekillendirmek için zamanla artan ölçüde “uluslararası” teşkilatları kullanmaktadır. Bu teşkilatlar küreselleşme ile nitelenen dönemden önce kurulmuş ama işlev ve etkileri yakın zamanlarda artmıştır.”(Somel, 2004; 195-196) IMF, NATO, BM gibi uluslararası örgütler, dünyanın geri kalanıyla bir düzenleyen, düzeltilen ilişkisi kurmaya çalışmakta ve bunu sahip oldukları değerlerin evrensel olduğunu, herkes tarafından kabul edilmesi gereken ortak paydalar olduğunu söyleyerek gerçekleştirmektedirler. Evrensel olana dahil olmayan ister istemez yalnızlaşacaktır. Bu da rızaya dayanan bir mecburiyeti beraberinde getirir.

Soğuk Savaş sonrası, iletişim ağının güçlenmesi, ulaşım olanaklarındaki artış ve pazarın genişlemesi; kısaca uzaklık ve yakınlık kavramlarının etkisiz kalması uluslararası ilişkilere farklı bir boyut kazandırmıştır. İletişim devrimi daha yoğun, hızlı ve mekânları aşan ilişkileri beraberinde getirmiştir. “Kültürel boyutta bilişim teknolojisi ve uydu yayınları desteği ile Amerikan sinema endüstrisinin katkısıyla yeni bir kültür imal edilmektedir. Bu kültür medya ve eğitim müfredatı ile toplumlara yerleşmektedir. Ülkeler henüz kültürel gümrük duvarları örememiş, toplumlar Amerikalaşmak karşısında öz değerlerini koruyamaz duruma düşmüşlerdir. Ayrıca küreselleşme demokrasi projesiyle etnikçi, dinci, mezhepçi, cemaatçi, cinsiyetçi ayrıştırmayla da ulusal dokuları tahrip etmektedir.”(Kaçmazoğlu, 2002; 50)

Medya yoluyla yayılan bu dalga öne alınmaz bir boyuttur. Bütün dünyaya sunulan tek kimlik tüketici kimliğidir. Yeni nesillerin reklam bombardımanı altında şekillenen benlik algısı eşya ve insanla sağlıklı bir ilişki kurmasına izin vermemektedir. Yeni teknolojinin ürünü olan her şey toplumlar içerisinde alıcı bulmakta, bu da köksüz bir çeşitliliği ve birbirinden kopmuş, nesnelere dünyasında kaybolmuş insanlar topluluğunu beraberinde getirmektedir. Yerel kültürler köklerine tutunamayacakları kadar fazla hırpalanmaktadır. Yaşanan tahribatın çatlaklarına, global kültür kodları hızla yerleşmekte ve özüyle bağdaşmayan çarpık bir yapı ortaya çıkmaktadır.

Batı'dan gelenin, her zaman mevcuttan iyi olduğu düşüncesi; sahip olunan kültürel değerler bütününe göz ardı edilmesine ve bir manevi boşluğa düşülmesine sebep olmuştur. Siyasi manevralarda çelişkiler, genç nüfusun değerler çatışması içerisinde kalması, toplumsal birliğin parçalanması gibi derin sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. “Artık kültür olgusu çağımız üretim gereklerine uygun bir sanayi kültürüdür. Oysa sanayinin kuralları kültürün özü ile çelişmektedir. Sanayinin rasyonalitesi seri ve standart bir üretim gerektirmektedir. Dolayısıyla söz konusu sanayinin kuralları yaratıcılığı aklın dar sınırları içine kapatmakta ve özgünlüğün giderek kaybolmasına yol açmaktadır.” (Hira ve Şan, 2007)

Yerel kültürleri saha dışı bırakmaya çalışan küreselleşme, birbirinden oldukça farklı gelişim süreçleri yaşayan toplumlara belli tüketim kalıpları çerçevesinde standart, düz ve renksiz bir hayat dayatmaya çalışmaktadır. Bu da farklılıkların ölümüne, medeniyetleri oluşturan temellerin teker teker yok edilmesine ve egemen kültürün nüfuzunun pekişmesine sebep olmaktadır.

Toplumların kültür zeminini tahrip eden küresel süreç, her alanda çarpıklıkları da doğurmaktadır. Bu çarpıklıkların en yıkıcılarından birisi de şehirlerde mimarinin içinde bulunduğu durumdur. Çözölmeye uğrayan yapı içerisinde bir kaos halinin ortaya çıkması ve bütünlüğün bozulması da kaçınılmazdır. “Bu bütünlüğün bozulması, var olan şehir dokusuna yeni unsurların eklenmesi sırasında

tarihî mirasın yok sayılması, kültür birikiminin göz ardı edilmesi şehirlerin olduğundan farklı bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır.” (Şentürk, 2014; 35) Cansever, bu noktada kendi kültür zemininden koparak, kendine yabancı bir zemin üzerine şehirler kurmaya çalışan İslâm ülkelerinin içinde buldukları çelişkiyi hastalık olarak tanımlar.

Düşünsel alandaki kültür çatışmaları ve toplumsal açmazlar şehir silüetlerine de aksetmiştir. Çünkü şehirler medeniyet idrâklerinin mekâna yansıyan formlarıdır. (Davutoğlu, 2016; 52) Ne yapacağını bilmez bir tavır ve kuralsızlıkla inşaya girişilen yapılar postmodern üsluba sığınarak şekilsiz hale gelmekte, mimari birikim hiçe sayılmaktadır. Ev içerisindeki odaların konumuna ve işlevlerine kadar taklîdi bir çalışma içerisine girilmiştir. “Dev otoban ağları, çok uluslu şirketlere ait gökdelenler, ünlü markalara ait imaj ve göstergelerin süslediği ve en çok da hız kavramını içinde barındıran yeni küresel kentlerin imajı gittikçe daha ortak bir kentsel peyzaj halini almaktadır.” (Akbalık, 2004; 50) Şehirlerin standardizasyonu, diğer tüm yerel özellikler gibi mimarinin de bir yozlaşma sürecine girmesine sebep olmuştur. Söz konusu yozlaşma, dini yapılarda bile görülebilmektedir.

Geleneksel toplumların, aile yapısını, dini değerleri ve özlerine ait olan her şeyi erozyona uğratan bu küresel dalgaya direnç göstermeleri ve küresel köy hülyalarından sıyrılıp, benliklerine zırh oluşturmak istemeleri oldukça tabiidir. Cem Somel, küreselleşmenin doğal ve durdurulamaz bir süreç olduğundan söz eder. Ancak bu şartlar altında tam anlamıyla yapılacak bir şey olmadığını söylemek mümkün değildir. Geleneksel toplumlar, onları sıkıştıran ve ortak olduğunu iddia eden kültüre iten etkenlere karşı; kendilerine hareket koridorları oluşturmalı ve dayatılanı almak konusunda seçiciliği elden bırakmamalıdır.

Küreselleşme Karşısında Alınacak Tavır

Batı'nın Dünya üzerinde kurduğu hegemonya karşısında yerel kültürler benliklerini yitirmekte ve değerlerini muhafaza edememektedirler. Tüm bu yozlaşmaya ve karamsar havaya rağmen, küresel dalga karşısında en tutarlı eleştiriler bizim de içinde yer aldığımız İslâm dünyasından gelmektedir ve çözüm için en önemli katkı da buradan gelecek gibi gözükmektedir. Davutoğlu bunu “ilim geleneğinin ihyâsı” olarak tanımlar. “İslâm tarihinin ilk yüzyıllarındaki medeniyet etkileşimini medeniyet canlanmasına yönlendiren ilim geleneğini

misâl alan yeni bir teorik yapılanma ve yenilenme bu dönüşümün müspet yönde seyretmesinin asgâri şartıdır.”(Davutoğlu, 1992)

Medeniyetimiz, Batı'nın kural tanımaz ilerlemeci modeline karşılık kendi içinde insani değerler barındıran ve öze dönüşle kendini yenileyebilecek bir yapıya sahiptir. Örnek alınacak olan bellidir. “Bu özün getirdiği değer sistemini tutarlı bir teori haline dönüştürmek ve hayata geçirecek müesseseleri kurmak Müslüman'ın mesuliyet alanına girer ve kesinlikle kapasitesinin dışında değildir. Bu meydan okumanın hakkını verebilmek için her alanda yeni insan tiplerine ihtiyacımız vardır. Yeni bir işadamı, bir idareci, bir ekonomist ve her şeyden önce yeni bir alim prototipi oluşturmak zorundayız.”(Davutoğlu,1992) Açıkça görülmektedir ki bir direnç mekanizmasının kurulabilmesi ve sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi için eğitim noktasında dönüşümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sezai Karakoç benzer idealleri diriliş kavramı altında ifade etmektedir: "Yeni bir medeniyet atılımı gerekli. Bu, ruhun dirilişiyle olacaktır. Bilim aşkıyla, yeni baştan klasikleri aşkla, sevgiyle gündeme getirmekle olacaktır. Yeni bir aydın tipi belirmelidir, yeni bir düşünce ve idealist hayat tarzı benimsenmelidir. Bütün sorunlar bir bir ele alınmalıdır. Geniş bir kültür planı ve programı gereklidir...Yeniden bir bütünleşme, ancak, medeniyetimizin dirilişiyle olacaktır. O zaman düşünceler birleşecek, ve yaşamak için bir ortam ve dayanak bulacaktır. Yoksa, medeniyet olmaksızın, inançlar ve düşünceler askıda kalır, havada erir, kaybolur. Onları yaşatacak olan bilim, düşünce ve sanat eserleri, ideal hayatı ve tümüyle medeniyettir. Medeniyet (elbet gerçek medeniyeti kastediyorum), yaşatan fondur düşünce ve inancı." (Karakoç, 2015; 21) Bu noktada şunu belirtmekte yarar var; Karakoç'a göre Medeniyet tektir ve bu medeniyet, kaynağı ilahî olan Hakikat Medeniyetidir. Dallara ayrılmış, ekseninden sapmış, değişik görünümlere bürünmüştür ancak tektir.

Her alanda kendini gösteren benlikten uzaklaşma ve yönsüzlük halinden eğitim sahası da nasibini almış ve etkileri çok daha derin ve uzun vadeli olmuştur. Küreselleşmenin tüketim merkezli dünyası yeni nesli daha hazzı, bireyci, duyarsız, kural tanımaz, kendi dijital alanında yaşayan asosyal varlıklar olmaya doğru sürüklerken milli benlik algısını oluşturmak, ahlaki değerleri pekiştirmek, aile kurumunun ve sosyal yaşamın önemini kavratmak gibi amaçlar eğitim gündeminin üst sıralarında yer almalıdır. Yeni nesilde bir medeniyet idrâki yerleştirebilmek hayati önem taşımaktadır. Son dönemde uygulanmaya çalışılan değerler eğitimi modeli bu anlamda ciddiye alınması gereken bir atılımdır.

Öğrenciye verilmek istenen kazanımları, içselleştirmeleri istenen değerleri müfredat içerisine yerleştirerek öğretmeyi amaçlayan metot, eğitim reformu adına önemli araçlardan biri haline gelmiştir fakat yeterli değildir. Bu değerler yeni nesilde medeniyet fikri çerçevesinde inşa edilmelidir. Hayatı geçmişten geleceğe anlamlı ve tutarlı bir bütün halinde kavramaları bu şekilde mümkün olabilir. İnternet ve medya aracılığıyla tek yönlü ve yoğun bir akışa maruz kalan öğrencilerin, okul içerisinde geçirdikleri zaman diliminde bunlara karşı kendi seçici duvarlarını örmeleri ve kimlik bilincine sahip bireyler olarak yetişmeleri maksadıyla ders programları ve kısıtlı ders süreleri mümkün olduğunca verimli kullanılmalıdır. Okullar toplumdaki yalıtılmış kendi içine kapalı mekânlar olmaktan çıkarılmalıdır. Fikir ve sanat adamlarının, kanaat önderlerinin, mesleğinde başarılı insanların okullarda öğrencilerle sohbet edebilmesi sağlanmalıdır. Medeniyet idrâkine sahip nesiller için profesyonel kütüphane hizmetleri sağlanarak okul kütüphaneleri işlevsel hale getirilmelidir. Öğrenciler kütüphanelerde ait oldukları medeniyetin havasını soluyabilmeli, medeniyetimizin köşe taşlarını oluşturan büyük fikir ve sanat adamlarının eserleriyle buluşabilmelidir. Dijital imkanlar da bu konuda en iyi şekilde kullanılmalıdır.

Küreselleşme karşısında hassas dengeler üzerine kurulu bir strateji izlemek gereklidir. Küreselleşmenin kendine benzetemediğini yalnızlaştıran ve marjinalleştiren tutumunun altında parçalanmamak için ne tam anlamıyla kapalı ne de seçicilikten uzak bir dışa açıklık sergilenmelidir. Batı dünyası ile bir çatışma içerisine girmek var olan hegemonyanın daha da pekişmesinden ve tüm dünyaya zarar vermekten başka işe yaramaz. Batı düşmanımız değildir, küreselleşme de görmezden gelinilecek ve dışında kalınabilecek bir olgu değildir. Batıyla çatışmak değil küreselleşmenin insanî olmayan sonuçlarını ve adaletsizliğe bağlı olarak ortaya çıkan her tür şiddeti bertaraf etmek esas sorundur. *Medeniyetler Çatışması* tezinin bu açıdan hiçbir geçerliliği yoktur. Bu bağlamda çağın araçlarını en iyi ölçüde kullanabilecek şekilde yetiştirilecek olan eğitimli kesim, yürüteceği görevin bilincinde olarak temel değer ve kazanımları edinmiş olmalı, belli komplekslerden kurtulmalıdır. Osmanlı'nın son dönemlerindeki savaşların getirdiği karamsarlık içerisinde kaybettiğimiz özgüveni yeniden kazanmak, zihinsel teslimiyetten veya self-oryantalist bakıştan kurtulmak öncelikli işimiz olmalıdır. Edebiyatımız, sosyal bilimlerimiz, sinemamız, tiyatromuz ve medyamızı kendimizi aşağılama kültürüne hizmet eden araçlar olmaktan çıkarmalıyız. Kalbimizin sesine sağır olmadan, kendi aklımızla ve kavramlarımızla düşünebilmeliyiz.

Bunu yapabilmek için Davutoğlu'nun tabiriyle yeni bir ben idrâkine ihtiyacımız var. Bu ben idrâki de kendi medeniyet kodlarımızla bulduğumuzda ortaya çıkabilecektir. Medeniyeti dünyadaki varoluşumuzu düzenleyen kendi içinde tutarlı varlık, bilgi ve değerler çerçevesi olarak düşünüyoruz. Birey bu çerçeve içerisinde insanla, eşyayla, tabiatla, toplumla, geçmişle, gelecekle ve ilahî âlemle âhenkli bir ilişki kurarak kendi benliğini sağlıklı bir şekilde algılayabilir. Böyle bir ben idrâki ile birey tutarlı, üretken, yaratıcı ve özgüven sahibi olabilir.

Medeniyetimiz, ilerlemeci Batı'nın kendisini tek medeniyet olarak sunan tezini çürüterek kendi dinamik yapısını yeniden canlandırabilir ve Batı'nın kendi iç tutarsızlıklarını ve ikilemlerini tartıştığı bu dönemde ciddi bir alternatif olarak yerini alabilir. Aklın yarattığı tek boyutlu insanla dünyayı ve kendisini renksiz, düz ve medeniyet dışı bir hayata doğru sürükleyen güçlere irfan, hikmet, hakikat gibi kavramları ve hayatı yaşanabilir kılan değerleri hatırlatmalıyız. Bizler hiçbir zaman sömürge olmamış ve özgün bir kültür oluşturmayı başarmış Osmanlı'nın mirasçısı olarak Batı dışı toplumlar arasında küreselleşmenin yarattığı kültürel erozyona direnebilecek potansiyele şüphesiz herkesten çok sahibiz. Akdeniz, Mezopotamya, Yunan, Roma medeniyetlerinin mirası üzerinde yaşıyor olmamız, Mısır, Hint, İran ve Çin medeniyetleri ile tarih boyunca sürekli etkileşim halinde bulunmamız da bizim için ayrı zenginlik kaynağıdır.

Sonuç

Geçmişle sağlıklı bir ilişki kurarak geleceğimizi daha sağlam bir şekilde inşa edebiliriz. Bu dönüşüm yolunda bir eşik noktası geçilirse şimdye dek yanımıza alamadığımız taraflardan dahi destek görebilir ve bir öncü rol üstlenebiliriz. Bu artık tıkanan ve bunalıma düşmüş kadim dostumuz ve komşumuz Batı için de bir çıkış yolu olabilir. Yaşadığımız modernleşme süreci tüm çarpıklıklarına rağmen ciddi bir tecrübe kaynağıdır. Bugün yakın çevremizdeki savaşlara ve küresel hale gelmiş teröre rağmen iyimserlik ve özgüvenin filizlendiği toplumsal bir zemin mevcuttur. Bizim Medeniyetimizde kötümserlik yoktur, "çilemiz doldu artık" diyerek büyük bir hayat hamlesine yürüyebiliriz. Bu işin kolay olmadığı açıktır, çok boyutlu, kompleks ve meşakkâtli bir iştir, ancak sonuçları muazzam olacaktır.

Kaynaklar

Akbalık, E. (2004). “Tüketim Kültürünün Etkisinde Değişen Kentsel Yaşam Biçimleri ve Küresel Kentler: İstanbul Örneği”, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),

Aydın, Derya U. (2013). “Osmanlı’nın Son Dönemi’nde Eğitim, Kültür ve Sanat Hayatına Genel Bir Bakış”, İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 4

Davutoğlu, A. (1993). Ahmet Davutoğlu’nun “Küreselleşme ve İslâm Toplumlari” Konusunda Görüşleri “Her Alanda Yeni İnsan Tipine İhtiyacımız Var”, Altınoluk Dergisi, sayı: 86, s.11, <<http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&MakaleNo=d086s011m1>>

Davutoğlu, A.(2016). Medeniyetler ve Şehirler, Küre Yayınları, İstanbul, 2016

Elbir, B. Bağcı, C.(2013). “Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi”, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 1321-1333.

Erkızan, H. (2002). “Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri”, Doğu Batı Dergisi, sayı: 18, s. 61-75.

İnalçık, H. (2002). “Kültür Etkileşimi, Küreselleşme”, Doğu Batı Dergisi, sayı: 18, s.77-102.

Kaçmazoğlu, H. B. (2002). “Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme” Eğitim Araştırmaları Dergisi, sayı: 6, s. 44-55.

Karakoç, Sezai, Diriliş Neslinin Amentüsü, İstanbul, Diriliş Yayınları, 2013

Karakoç, Sezai, Düşünceler I Kavramlar, İstanbul, Diriliş Yayınları, 2015

Keyman, E. Fuat, (Bahar 2006), “Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 3, sayı: 9, s.1-20.

Köse, M., Küçük, M., (2015), “Oryantalizm ve Öteki Algısı”, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, sayı: 1, s.107-127 <<http://sakarya.dergipark.gov.tr/download/article-file/197543>>

Meriç, Cemil, Sosyoloji Notları ve Konferanslar, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1993

Özdemir, Sadi, Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme, Timaş Yayınları, İstanbul, 1998

Somel, C. (2004), “Azgelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme”, Doğu Batı Dergisi, sayı: 18, s. 195-204.

Şan M. Kemal, Hira İsmail, (2007) "Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi", <<http://kulturelcogulcugundem.com/images/frankfurtokulu.pdf>>, Sosyoloji Yazıları I, Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Ortak Çalışması, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2007,

Şener, B. (2014). “Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devlet ve Egemenlik Olguları”, Tarih Okulu Dergisi (TOD), sayı: 18, s.51-77

Şentürk, M. (2014). “Turgut Cansever Düşüncesinde Şehrin Değişimi”, İnsan& Toplum Dergisi,sayı:4,s.25-55

<http://www.academia.edu/11771878/Turgut_Cansever_Düşüncesinde_Şehrin_Değişimi>

Tekeli, İ., İlkin, S. (2000). “Küreselleşme Ulus Devlet Etkileşimi Bağlamında AB- Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması”, Doğu Batı Dergisi, sayı: 10, s.92-117.